

incidenteel wel eens op dergelijke wijze met jeugdboeken werken, en zeker voor veel brugklasdocenten, zal het materiaal nieuwe mogelijkheden bieden. Illustraties zijn voor kinderen van essentieel belang. Wanneer ze de relatie aan kunnen geven die er natuurlijk bestaat tussen boekomslag, illustratie en inhoud, leren ze een bewuste keuze te maken en is de kans vergroot, dat ze meer plezier krijgen in lezen. En:

'Plezier, dat is de belangrijkste voorwaarde tot lezen.'

Annerieke Freeman & Huub Lamers (samenst.) *Kijken naar boeken. Lespakket over omslagen en illustraties voor de bovenbouw van de basisschool en de brugklassen Ibo en mavo.* Utrecht, LOKV, 1986. Prijs f 15,—.

kort & krachtig

leesvoer

Leesgoed

Leesgoed is een tijdschrift voor wie zich interesseert in wat en hoe kinderen lezen. Het is de voortzetting onder een andere naam van *En nu over jeugdliteratuur*. Naast artikelen biedt het vaste rubrieken, waarin kinderboeken en vakliteratuur besproken worden en verslagen van manifestaties, studiedagen etc. en ander nieuws te vinden zijn.

Een abonnement kost f 45,90 per jaar. Daarvoor krijgt men zes nummers van ongeveer 40 in bescheiden mate geïllustreerde bladzijden. Besteladres: NBLC, *Leesgoed*, Postbus 93054, 2509 AB 's-Gravenhage, tel. 070 — 14 15 00.

Speerpunt lezen

De sociale en culturele aspecten van het lezen blijven in het speerpuntenbeleid met zijn beperkte invulling van 'leesvaardigheid' buiten beschouwing. In diverse werkgebieden (onderwijs, bibliotheekwerk, uitgeverijen) is veel ervaring opgedaan over andere dan leestechische aspecten die bepalend zijn voor de wijze waarop kinderen met boeken omgaan. Deze kennis kan helpen bij het bepalen van de geschiktheid van leesmateriaal, het diagnostiseren van leestekorten, het opheffen van milieuspecifieke blokkades en taal/cultuurbarrières. De bundel *Speerpunt lezen* is een verzameling van 17 artikelen binnen deze bre-

de invulling van leesvaardigheid. Ze zijn voortgekomen uit de conferentie Speerpunt Lezen. De bijdragen zijn ondergebracht in zes afdelingen: Leesvaardigheid, leesbaarheid en leestheorie; Bibliotheek, beleid en beschouwing; Lezen en moeilijk lezenden; Informatieve kinderboeken; Lezen in eigen taal voor allochtone kinderen; Beeld en taal.
P. Moorsen & H. Verdaasdonk (red.) *Speerpunt lezen* Tilburg, Uitgeverij Zwijzen; prijs f 37,50.

Begrijpend/studerend lezen

Het rapport *Analyse van methoden voor begrijpend en studerend lezen* bevat de beschrijving van het onderzoek naar zes gangbare methodes. Er is aandacht voor inhoud en vormgeving, en voor de vraag of de uitgangspunten van de auteurs kloppen met hun eigen materiaal. Daarnaast worden de gehanteerde terminologie en diverse theorieën op een rijtje gezet. Ter afsluiting wordt een aanzet gegeven tot een meer eenvoudige begripsvorming rond het begrijpend en studerend leesonderwijs. Judith Laarhoven e.a. *Analyse van methoden voor begrijpend en studerend lezen* 's-Hertogenbosch, KPC; prijs f 23,50. Bestellingen: KPC, Postbus 482, 5201 AL 's-Hertogenbosch, o.v.v. nummer 1.029.18.

SLO-publikaties

Groeiboek Werken met boeken

Deze nieuwe katernenreeks is voortgekomen uit het project 'Werken met boeken in de basisschool', dat tot doel heeft een voorbeeld te geven van een schoolwerkplan voor het leesonderwijs. In het *Groeiboek* beschrijven de auteurs hoe het leesonderwijs gestalte kan krijgen op een manier die de leesbereidheid van de leerlingen handhaaft. Het gaat niet alleen om het uiteindelijke resultaat (het deelschoolwerkplan), maar ook om de achterliggende visie en de diverse uitwerkingen daarvan op de drie projectscholen. Het *Groeiboek* bestaat uit drie afdelingen: Achtergronden, Onderwijspraktijk en Schoolwerkplan. Inmiddels zijn de volgende zeven katernen verschenen:

- 1 Een visie op lezen en leesonderwijs
- 2 Vragen en richtlijnen voor het schoolwerkplan taal

- 3 Het lezen bij andere vakken
- 4 Op weg naar een motiverend leesonderwijs
- 5 De boekenkring in de praktijk
- 6 Het deelschoolwerkplan leesbevordering
- 7 Begrijpend lezen en het onderwijs in begrijpend lezen.

Eind volgend jaar zullen alle 16 delen verschenen zijn.

Prijzen per katern: 1, 2, 3, 5, 7: f 7,50;
4: f 4,50; 6: f 6,50.

Taalbeschouwing, een invoeringsprogramma

Dit invoeringsprogramma verscheen als supplement bij *Wegwijzer in taalonderwijs. Taalbeschouwing*. Het heeft tot doel: leerkrachten te oriënteren in taalbeschouwing in hun eigen klassen; hen in staat stellen grammatica-onderwijs te verrijken met andere manieren van 'kijken naar taal'; hen aanwijzingen te geven hoe ze dat vernieuwde onderwijs kunnen vastleggen in het schoolwerkplan. De publicatie is een produkt van het project 'Taalvaardigheid in de basisschool'.
Prijs: f 9,75.

Bronnenboek moedertaalonderwijs. Een kwestie van veranderen

Thematisch taalonderwijs biedt veel mogelijkheden voor differentiatie en onderwijs aan heterogene groepen. Dit bronnenboek richt zich op vakgroepen (en docenten) Nederlands in het voortgezet onderwijs eerste fase, die zich willen bezinnen op de vraag: 'Wat verandert er aan ons moedertaalonderwijs wanneer wij de stap gaan maken van categorale school naar school voor voortgezet basisonderwijs?' Het *Bronnenboek* is bedoeld als instrument bij de vernieuwing van het voortgezet onderwijs en bevat tal van voorbeelden van thematisch taalonderwijs, suggesties voor de onderwijsplanning en relevante achtergrondinformatie. Ter illustratie is aan het eind een fragment uit een deelschoolwerkplan Moedertaalonderwijs opgenomen, dat een voorbeeld geeft van de uitwerking van een concreet plan in praktische punten. In het *Bronnenboek* worden ook taalmethoden besproken, die geschikt zijn voor een thematische aanpak.

Bronnenboek Moedertaalonderwijs verscheen in de Onderwijspraktijkreeks Voortgezet Onderwijs eerste fase. Prijs: f 15,—.

Bestelnummer D.101.4964.

Verder met de propedeuse

Bij de integratie van kleuter- en lagere school werden ook de OK's en PA's genoodzaakt te integreren. De overheid stelde de eis een propedeutische fase in te richten. De projectgroep LOBO schreef onder de titel *Een goed begin* een aantal propedeuseprogramma's, waarmee de opleiders van de Domstadacademie daadwerkelijk hebben gewerkt. In *Verder met de propedeuse* rapporteren zij over de stand van zaken.

Het boek bestaat uit vijf hoofdstukken. Elk hoofdstuk biedt de uitwerking van een thema dat gedurende een drie dagen durend programma aan de orde is geweest. Van dag tot dag wordt beschreven waarmee de studenten zich bezig hielden, in het kader van hun studie en daarmee samenhangend van hun toekomstig beroep.

Na de beschrijving van elke dag volgt een subparagraaf over de ervaringen met de activiteiten van die dag. Pabo-docenten kunnen hun voordeel hiermee doen. Elk hoofdstuk (met uitzondering van het laatste) sluit af met vakuitwerkingen. Hierin staan verwijzingen naar bruikbare literatuur, suggesties en tips die voor de Pabo-docent nuttig kunnen zijn. Maar het belang van het boek ligt vooral in de uitwerking van de vijf thema's in evenveel driedaagse programma's. Het doel van de schrijvers is anderen te inspireren tot het verder werken aan eigen thematische programma's in een zelfgekozen opzet.

Peter Dekkers & Jan Oudenhuijsen (m.m.v. Hille Pijlman) *Verder met de propedeuse*.

Besteladres: SLO, afdeling Verkoop, Postbus 2041, 7500 CA Enschede, tel. 053 — 84 03 05.

Negatieve beeldvorming

Kannibalen komen eigenlijk alleen in stripverhalen voor. Chinezen en Japanners zijn in strips vaak geheimzinnig en sluw. Stripboeken zijn leuk om te lezen, maar ze staan ook vol met cliché's over 'vreemdelingen'.

Het magazine *Ik zie, ik zie wat jij niet ziet...*, geschreven voor jongeren van 10-14 jaar, wil leerlingen ook met andere ogen naar stripverhalen laten kijken. Hoe kunnen leerlingen

goedaardige karikaturen in strips onderscheiden van kwetsende vooroordelen?

Grappen over Turken, tekeningen van zwarte mensen en verhalen over zigeuners bevatten nog steeds vele, vaak kwetsende stereotypen. Het magazine *Leuk of niet?*, geschreven voor jongeren van 14 jaar en ouder, wil leerlingen gevoelig maken voor dit soort negatieve beeldvorming.

Beide brochures zijn ontwikkeld door de Anne Frank Stichting en het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum. Ze omvatten elk 12 pagina's, met veel illustraties in kleur.

Prijs: Per pakket van 10 exemplaren f 15,— excl. verzendkosten. Bij bestelling van twee of meer pakketten van 10 exemplaren wordt gratis een lesbrief geleverd, die suggesties bevat om de brochure in de klas te behandelen.

Besteladres: NBLC, afdeling bestellingen, Antwoordnummer 567, 2500 XM 's-Gravenhage.

Vreemd gespuis

De docent die zelf verder in het onderwerp geïnteresseerd is, verwijzen we naar de bundel *Vreemd Gespuis*, zojuist verschenen.

Zigeuners stelen, maar spelen ook mooi viool. Negers zijn lui en joden zijn altijd op geld uit. Van jongs af aan krijgt iedereen met deze en andere cliché's te maken. Stripboeken en ook schoolboeken staan er vol mee; in films en kranten, maar ook in reisgidsen en in reclame kom je ze tegen. Het zijn vaak oude ideeën, met elk hun eigen geschiedenis. Waar komen deze cliché's eigenlijk vandaan? Hoe komt het dat sommige stereotypen helemaal zijn verdwenen, terwijl andere een hardnekkig leven leiden? *Vreemd Gespuis* gaat over de reacties van Nederlanders op de komst van vreemdelingen.

In een vijftiental hoofdstukken komen vele stereotypen over oude en nieuwe groepen immigranten en vluchtelingen aan de orde. Door de brede opzet van de bundel krijgt de lezer een verrassend overzicht van de merkwaardige ideeën over nieuwkomers en vreemdelingen en wordt de Nederlander tegelijk ook een lachspiegel voorgehouden.

De redactie van *Vreemd Gespuis* was in handen van de Anne Frank Stichting.

Formaat: 15x24 cm. Omvang: 224 pag. met meer dan 150 afbeeldingen (in kleur en zwart/wit); prijs f 32,50.

Verkrijgbaar in de boekhandel of te bestellen

via de NOVIB.

Anti-racisme en lesmateriaal

Nederland, een multi-etnische samenleving. Dat is o.a. merkbaar in het onderwijs: er zijn meer kinderen uit etnische minderheidsgroepen. Maar in hoeverre wordt deze multi-etnische samenleving nu ook weerspiegeld in het lesmateriaal? Houden schoolboeken racisme in stand? Wat zijn de ervaringen van leerlingen, studenten, docenten en andere begeleiders uit etnische groepen? Aan deze vragen schenkt het themanummer *Anti-racisme en lesmateriaal* van het tijdschrift *Politieke & Sociale Vorming* aandacht. Dit themanummer is samengesteld in samenwerking met de Anne Frank Stichting.

Een greep uit de inhoud:

- Het belang van lesmateriaal in multi-etnisch perspectief.
- Onderzoek op racisme van 43 schoolboeken.
- De school is volgens Shardhanand Harinandan Singh een broedplaats voor racisme.
- Vaktaal in het onderwijs, een bron van institutioneel racisme.
- Gooien we alle schoolboeken weg, of kan er nog mee gewerkt worden? Een praktisch overzicht van mogelijkheden en een nieuw perspectief: ACER, onderwijsmateriaal voor een multi-etnische samenleving.

Het themanummer (54 pag.) is als los nummer te koop bij de boekhandel of te bestellen bij de uitgever: Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349, 2300 AH Leiden, tel. 071 — 12 18 41.

Verder met Nederlands: een programma voor voortgezette taalverwerving

Voor leerlingen die het Nederlands al enigszins beheersen, maar die nog specifieke taalproblemen hebben, heeft het schooladviescentrum te Utrecht een programma ontwikkeld onder bovenstaande titel.

Het wordt een programma voor de groepen 4 t/m 7. Nu is beschikbaar het pakket voor groep 4, bestaande uit vier ringbanden, een pakket leerlingenmateriaal, twee diaseries en een geluidscassette. Dit eerste deel bestaat uit:

- a 36 uitgeschreven lessen 'taalfuncties' voor het oefenen van mondelinge vaardigheden,

- zoals vragen stellen, antwoorden formuleren, iets beschrijven, fantasie uiten en gesproken taal van anderen begrijpen, en
- b uitgeschreven lessen 'woordenschat' en 'grammatica' rond 10 thema's (de klas, gymles, lichaam, ziek zijn, huis, huishouden, straat, boodschappen doen, beroepen, dieren).

Het programma is te gebruiken naast elke taal-methode, hetzij als gedeeltelijke vervanging, hetzij als aanvulling. Het pakket is rijk geïllustreerd en voorzien van veel werkbladen en leerlingenmateriaal.

Uitgave: Stichting Samen Wonen Samen Leven, 1987.

Besteladres: Stichting SWSL, Snellemanstraat 9, 3035 WJ Rotterdam, tel. 010 — 465 07 00.

Schatten

Het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum heeft de openbare bibliotheken een groots opgezet leesbevorderingsproject aangeboden, getiteld *Schatten*.

Met dit project wordt de taak van bibliotheken als instelling voor leesbevordering aanzienlijk verlicht. Het NBLC maakt voor dit project niet alleen tentoonstellingen met folders, maar ook acht keuzelijsten, twee boekenleggers, een schatzoekpuzzel en affiches. Daarnaast hebben alle bibliotheken een map ontvangen met tips en suggesties voor de inhoudelijke en organisatorische invulling van *Schatten*.

Onderwerpen van de keuzelijsten: archeologie, onderwater-archeologie en zeerovers, 'queesten' (schatten zijn niet altijd materieel, soms ook ideëel), koning Arthur en de graal. Verder zijn er ook voor de Turkse en Marokkaanse gemeenschappen lijsten met boeken in de eigen taal samengesteld.

Totaal nieuw is de keuze voor een multi-mediale opzet. Niet alleen zijn er boeken beschreven, ook av-media en zelfs computerspelletjes rond het thema worden vermeld. Ook nieuw is de aangeboden werkwijze. Alle doelgroepen, kinderen, jongeren, moeilijk lezenden, immigranten kunnen met dit project aan de gang omdat in zoveel mogelijk onderwerpen aangepast lees-, kijk- en spelmateriaal is opgenomen. Bibliotheken geven samenwerking met andere instellingen hoge prioriteit. Het project *Schatten* geeft daarvoor alle mogelijkheden, bijvoorbeeld samenwerking met het onderwijs,

volwasseneneducatie, leeskringen, literaire clubs en boekhandels.

Informatie: Jef van Gool en Elly Nannings, NBLC, Postbus 93054, 2509 AB 's-Gravenhage, tel. 070 — 14 15 00.

Oriëntatie in de jeugdliteratuur

Bij Wolters-Noordhoff Groningen verscheen een tweede (herziene) druk van *De wereld van het kinderboek. Een oriëntatie in de jeugdliteratuur* onder redactie van Annie Moerkercken van der Meulen en Hanny Spelbrink. (De eerste druk dateert uit 1982.) Het boek is bedoeld voor studenten aan Pabo's, hbo-J opleidingen en bibliotheekacademies. De opzet is gelijk aan die van de eerste druk, wel heeft de redactie de auteurs gevraagd hun bijdragen, zo nodig, te actualiseren.

Nieuw is het hoofdstuk 'Lectuur voor kinderen van immigranten' (13 pag.). Het geheel biedt een overzichtelijke samenvatting van de gangbare informatie en problematiek inzake jeugd en lezen. In 17 hoofdstukken wordt de zaak duidelijk op een rijtje gezet. Bij de meeste hoofdstukken is enige literatuur opgegeven. Voor wie op het terrein van 'jeugdliteratuur' in het geheel niet of slechts gedeeltelijk thuis is, kunnen de hoofdstukken van dit boek (meestal) goede basisinformatie geven en aanbevelen waar verder meer te vinden is. ISBN 90 01 59341 0.

Literatuur en middelbaar onderwijs

Op 18 september j.l. werd over bovengenoemd onderwerp een symposium gehouden in het Letterkundig Centrum van Limburg. Een verslag van deze bijeenkomst met daarin opgenomen de inleidingen en de belangrijkste punten uit de aansluitende discussies wordt in boekvorm uitgegeven.

Sprekers en onderwerpen: W. de Moor over actuele zaken met betrekking tot het onderwerp en over tendenzen uit relevante publikaties alsmede over de laatste ontwikkelingen in het onderwijsbeleid; H. Timmermans: Literatuur als verplicht vak op grond van het feit dat via de literatuur ook andere denkwijzen kunnen worden aangereikt; B. van Melick: Pleidooi voor afschaffing van het vak Nederlands in de huidige vorm en dit te vervangen door het vak taalbeheersing en kunstonderwijs. Literatuuronderwijs meer facultatief; L. Fox en B. Lom-

men: Lessen in onderbouw sluiten niet aan op bovenbouw. Docenten dienen zich serieus met literatuur bezig te houden. Interpretatiedwang moet zoveel mogelijk vermeden worden; H. de Graaf: Onvoldoende aandacht voor de moderne auteurs. Visie op tekstinterpretaties — hoe ver kan daarin worden gegaan? A. Toussaint-Decker: Lees- en literatuuronderwijs kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van jongeren. Zij zijn bereid zich voor dit onderwerp in te spannen en vinden dat het niet moet worden afgeschaft, mits aan enkele voorwaarden wordt voldaan.

Het verslag is te bestellen door overmaking van f 25,— op postgiro 42 91 343 ten name van het Letterkundig Centrum Limburg te Valkenburg a.d. Geul.

Projectervaringen met en -ideeën over onderwijsvoorrang

Dit verslag is de neerslag van een conferentie over dit thema, gehouden in maart 1986. Het bestaat uit drie delen:

Deel I geeft de beschouwingen weer van mevrouw Ginjaar-Maas en van de heer P. Karstanje, lid van de Adviesraad voor de Eerste Fase van het VO.

Deel II gaat over de projecten en deel III bestaat uit de verslagen van de werkgroepen en de discussies.

Het verslag eindigt met een opsomming van de meest belangrijke aandachtspunten:

- allochtone collega's benoemen
- allochtone collega's moeten aandeel hebben in het formuleren van onderzoeksvragen en het uitvoeren van onderwijs- en scholingsprojecten
- meer rekening houden met de meertaligheid van leerlingen
- recht op OETC
- anti-racistisch onderwijs voor allen en afstemming van het onderwijs op de thuissituatie van meisjes
- nascholing voor hele teams, vanuit de visie intercultureel onderwijs voor allen door bekwame nascholers en allochtone collega's, gericht op materiaalontwikkeling in de ruimste zin
- specifieke maatregelen voor vergroting van slaagkansen en doorstroming.

Het verslag is uitgegeven door Uitgeverij Samenwijs, Postbus 9011, 3007 AA Rotterdam. Het is te bestellen door overmaking van

f 42,50 (incl. verzendkosten) op postgiro 140949 ten name van de Stichting S.A.M.E.N. te Rotterdam, onder vermelding van 'Conferentie Epe'.

**Lessen Nederlands voor
anderstalige volwassenen in Nederland**

Het taalonderwijs aan buitenlandse volwassenen heeft de laatste tijd een immense groei meegemaakt. Waar het aanvankelijk een activiteit van onbetaalde vrijwilligers en/of duurbetaalde taleninstituten betrof, hebben steeds meer sectoren van het onderwijs te maken gekregen met buitenlandse werknemers en hun familieleden, vluchtelingen, buitenlandse studenten en jongeren, die een mogelijkheid zochten een (beroeps)opleiding te volgen. In dit boek wordt een overzicht gegeven van alle bestaande onderwijsvoorzieningen waartoe behoeve van anderstalige c.q. buitenlandse (jong)volwassenen cursussen 'Nederlands als tweede taal' worden georganiseerd. Er worden drie hoofdgroepen onderscheiden:

- 1 Activiteiten gericht op instroom in voortgezet en hoger (dag)onderwijs.
- 2 Beroepsvoorbereidende en beroepsbegeleidende educatieve voorzieningen.

3 Algemene en categoriale educatieve voorzieningen voor volwassenen.

Er wordt per schoolsoort of cursus een beschrijving gegeven van doelstellingen, inhoud en opbrengst van de cursussen, van omvang van de activiteiten en van de deelnemersgroep(en) en van een aantal voorzieningen die het onderwijs mogelijk maken. Tevens krijgt de lezer een grote hoeveelheid literatuurbronnen aangeboden die men kan raadplegen als men meer informatie wil omtrent een bepaald soort cursussen.

In een ander deel van dit boek wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de eisen die men bij overheidsinstellingen en in bedrijven stelt aan de taalvaardigheid van de anderstalige werknemers. In dit verband worden ook enkele bedrijfsopleidingen en werkinpassingsprojecten beschreven. In het laatste deel van deze studie wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste knelpunten en problemen zoals die in het educatieve veld zijn geconstateerd. Simon Verhallen *Lessen Nederlands voor anderstalige volwassenen in Nederland*.

Verkrijgbaar bij: Stichting Bibliographica Neerlandica, postbus 90407, 2509 LK 's-Gravenhage. Prijs: f 19,50.